

Posudek disertační práce

Název práce: Violent Transition in Georgia from the World-System Perspective

Autor práce: PhDr. Vít Střítecký, MPhil.

Vypracoval: PhDr. Ondřej Ditrych, MPhil. Ph.D.

Předložená disertační práce nabízí vítanou alternativu k, v západních společenských vědách dominantnímu, modernizačnímu paradigmatu při studiu etnopolitické mobilizace a násilného konfliktu na pozadí rozpadu SSSR. Hlavním záměrem kolegy Stříteckého je vytvoření rámce zkoumání strukturálních podmínek mobilizace, který by byl teoreticky zakotven v historické sociologii. Konkrétněji, práce postuluje sofistikovaný kauzální mechanismus propojující makroprocesy rozkladu sovětského „rozvojového státu“ (*developmental state*) a etnopolitické mobilizace skrze mikroprocesy třídní dynamiky a fungování státu. Toto propojení je uskutečněno pomocí trojice mechanismů (environmentálního, relačního a kognitivního) a model je následně uplatněn na procesy v (post)sovětské Gruzii s dvojitým cílem: validovat rozpracovaný teoretický rámec a rozvinout poznání násilné mobilizace v tomto konkrétním případě.

Práce je strukturována následujícím způsobem. Nejprve jsou představeny hlavní proudy studia rozpadu SSSR. Následují obsáhlé kapitoly věnované teorii a metodologii, v nichž je na základě relevantních teoretických předpokladů formulován výše zmíněný kauzální mechanismus. Tento mechanismus je následně uplatněn na případ násilného konfliktu v Gruzii. Hlavní tezí případové studie je, že vlna násilí v 80. a 90. letech 20. století nebyla podmíněna náhlým vynořením stabilních a hluboce zakořeněných etnických a národních identit. Mobilizace podél etnických linií se skutečně udály, byly však strukturálně podmíněny rozpadem rozvojového státu, jehož projevem bylo faktické zhroucení státních struktur a nastalé vakuum, ve kterém se – ve výsledku násilným způsobem – střetli klíčoví, třídně definovaní aktéři.

Téma je nepochybně relevantní a zaujatá teoretická perspektiva původní. Práci proto považují za velmi zdařilou a přínosnou. Za její nejvýznamnější přednost považují vytvoření sofistikovaného kauzálního mechanismu etnopolitické mobilizace propojující, na základě současného stavu poznání v historické sociologii a filosofii vědy (problém kauzality), procesy na makro- a mikroúrovni společenské reality. Kolega Střítecký je navíc dobře obeznámen s historickými, sociálními, politickými a

ekonomickými reáliemi života na jižním Kavkaze a v empirické části snáší obdivuhodné množství empirického materiálu – v českém prostředí, pokud je mi známo, tímto ani jiným způsobem ještě nezpracovaného. Kritické komentáře, které, seřazené podle struktury práce následují, kladu tímto do závorek.

Přesvědčivosti autorova přístupu ke studiu etnopolitické mobilizace by byly prospěly důkladnější přehled existující literatury a komplexnější kritika paradigmatických předpokladů, na nichž existující dominantní vysvětlení stojí. Studie, která se snaží prosadit ambiciózní alternativu k této hegemonii – jejíž existenci není třeba zpochybňovat – jinými slovy nemusela zůstat u vymezení pole („*landscape*“, s. 12). Ne všechna důležitá tvrzení jsou zde navíc podložena odkazy a občas nám nezbyvá, než autorovi důvěřovat (např. u tvrzení, že „*many scholars have espoused the position of rational choice instrumentalism*“, s. 17). V této přehledové kapitole rovněž není zcela zřejmý význam sekce věnované institucím a konfliktu (s. 20-25). Autor v ní představuje přesvědčivý výklad specifik sovětské etnofederální struktury, posouvá se však od přehledu literatury (členěném na tranzitologické a identitární přístupy) k popisu prostředí svého případu. Nakonec, kapitola se mohla kriticky vypořádat se strukturální perspektivou pokoušející se o definice podmínek násilného konfliktu v postsovětském prostoru skrze koncept impéria a jeho úpadku. Výhody konceptu rozvojového státu mohly bývaly ve srovnání s tímto veskrze strukturálním pojetím, které nicméně odvisí od vysoce zjednodušeného chápání moci (v tomto kontextu lze poukázat např. i na „*etnické bezpečnostní dilema*“, srov. Posen, 1993), pouze vyniknout.

Teoretická kapitola mohla být obohacena o rozpracování perspektivy historické sociologie (a opět, důkladnější odcitování základních prací), která je úhelným kamenem autorova alternativního přístupu. Byť autor pracuje s bourdieovskými koncepty, zejména kulturním a sociálním kapitálem, a do jisté míry *habitem*, nejsou tyto v práci důsledněji představeny a chybí odkaz na samotné Bourdieovy práce.

Jak již bylo zmíněno, případová studie předkládá úctyhodný korpus relevantního empirického materiálu, který je v zásadě dobře propojen s kauzálním mechanismem představeným v metodologické části. Přesto mohl autor pracovat s koncepty a mechanismy více – teoretická perspektiva se v některých okamžicích poněkud vytrácí ve prospěch deskriptivního historického výkladu. Náprava je do značné míry zjednána v závěru, nicméně analýza environmentálního, relačního a kognitivního mechanismu – přičemž poslední z nich, zaměřený na „*alterations of collective perceptions*“ (s. 50), zůstává rozpracován nejméně – se bývala mohla velmi dobře linout narativem celým.

Nakonec, je škoda, že se v druhé části závěru kolega Střítecký omezil na shrnutí práce a nerozpracoval, v kontextu vysoké teoretické ambice své práce, tezi posledního odstavce: „*Hence, and again, the understanding of the Georgian experience, which obviously should not be limited only to the period observed in this study, may significantly exceed the post-Soviet world*“ (p. 138). Gruzínský případ je nepochybně dobře zvolen vzhledem k salinci procesů, které jeho kauzální mechanismus postuluje, a práce rozvíjí poznání o konkrétních časově a prostorově podmíněných procesech probíhajících na jižním Kavkaze, obecnější platnost teoretického rámce by si však zasloužila delší argumentaci.

Závěrem lze konstatovat, že práce plně odpovídá požadavkům kladeným na vědecké studie tohoto typu. Za její hlavní kvalitu považuji teoretickou hloubku spojenou s důvěrnou znalostí empirického materiálu. Díky této kombinaci je dostatečně původní i přesvědčivá a doporučuji ji k obhajobě.

Ondřej Ditrych

Praha, 8. září 2012